

Джерела формування філософського світогляду Б. Кроче / Свінціцька О. І.
//Філософські дослідження: Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Випуск № 12. – Ч.2. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – С. 145-155. (10 с., 0,5 д.а.) – фахова стаття у ВАКУ визнаному виданні.

УДК 18+130.122 + 111.852

О. І. Свінціцька

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ Б. КРОЧЕ

Проаналізовано вплив філософських поглядів (систем) інших мислителів на формування світогляду Б. Кроче як автора концепції естетики як "scienza dell'espressione" та теорії інтуїтивізму. Увагу зосереджено на естетичних поглядах І. Канта та їх трансформації у спадщині італійського мислителя. Зроблено висновок, що творчість Б. Кроче є прикладом складної діалектики взаємодій між традицією та сучасністю.

Ключові слова: фантазія, естетичне вираження, естетична ідея, інтуїтивне пізнання, геній, Дух.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Бенедетто Кроче – італійський філософ, естетик, історик, літературознавець і літературний критик кінця ХІХ - початку ХХ століття у зарубіжній та вітчизняній філософії більше відомий як соціальний мислитель та неогегельянець. Перше твердження наразі не викликає жодних сумнівів: Б. Кроче дійсно створив оригінальне філософське вчення про соціальну реальність та її основні елементи. Однак, при цьому ніби в тіні залишається концепція мистецтва (естетики) мислителя, і тому друге твердження викликає певні сумніви. Звідси, актуальності набуває дослідження витоків філософського світогляду Кроче як мислителя, філософська система якого задала поштовх для таких досліджень проблематики мови, як-от: ігрова концепція мови

Л. Вітгенштейна, роздуми над рефлексивністю чуттєвого (концепція «очі мозку» М. Мерло-Понті) та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Вкажемо, що деякі сучасні філософські джерела не надають жодних відомостей про Б. Кроче як неогегельянця [11]. Інші ж подають його як «...філософа-неогегельянця, світогляд якого формувався під впливом школи неаполітанського гегельянства (Б. Спавента, Ф. де Санктіс) [12, с. 778]»; «...представника італійського ідеалізму, який виріс безпосередньо із «неаполітанської» версії гегельянства ХІХ ст. [13, с. 449]»; стверджується, крім того, що з 1890 р. «...характер наступних розробок Кроче визначала сильна кантіанська тенденція [15]»; чи підкреслюється, що «...в якості основоположних теоретичних джерел його соціально-історичної концепції можна по праву вважати філософію історії Дж. Віко та вчення Канта, які в своїй основі були дуалістичними, і цей дуалізм згодом сповна проявляється в крочеанській теорії історичного процесу і методології історичного пізнання. Більше того, можна сказати, що вплив кантівського критицизму на концепцію історії італійського мислителя після 1915 року лише посилюється. Таким чином, суттєвий вплив гегелівської філософії на Кроче охоплює одне десятиліття (1907-1917); він зовсім не відчувається в юнацькі роки, тобто до створення «Філософії Духу» і, досягаючи свого апогею у вказаний нами період, поступово зменшується за значного збільшення впливу вчення Канта [17, с. 14-15]». Можна припустити, що така неоднозначність в оцінці світоглядних позицій видатного італійського мислителя зумовлена наявними традиціями в науковій літературі різних культурних регіонів.

Так, сучасні російські та білоруські наукові джерела уникають оцінки Кроче як неогегельянця [14; 15; 17]. Новітні українські видання [11; 12] дотримуються же традиції радянських академічних видань (маємо на увазі «Велику радянську енциклопедію» та «Філософський словник / за ред.

В.І. Шинкарука. – 2-е вид. – К. : Голов. редакція УРЕ, 1986.), у яких Кроче вважається неогегельяцем. До того ж, в Україні, на відміну від Росії та Білорусії, не проводяться ґрунтовні дослідження спадщини Кроче, а поодинокі згадки про тлумачення інтуїції мислителем (Л. Левчук, М. Бровко, Т. Лютий, М. Скальська та ін.) не торкаються проблем впливу ідей інших філософів на становлення світогляду італійського мислителя.

Виникає наразі питання: чи можна вважати Б. Кроче послідовником тільки ідей Г. Гегеля? Вкажемо, що має місце й така оцінка його світоглядних позицій і спадщини: «...своєрідний гібрид із віконіанської ідеї Провидіння, гегелівської діалектики, очищеної від трансценденції, і кантіанського моралізму без сліду дуалізму [14, с. 66]». Чи ж дійсно йдеться про «заплутану» і суперечливу компіляцію італійським мислителем ідей інших провідних філософів? Чи, можливо, його філософсько-естетичну концепцію варто вважати все ж таки суто оригінальною за своїми ідейними витоками? Звідси актуальності набуває аналіз еволюції впливу філософських поглядів (систем) інших мислителів на формування Б. Кроче як автора концепції мистецтва (естетики як інтуїтивного бачення індивідуального)¹. Зокрема, зосередження уваги на періоді написання «*Estetica come scienza dell'espressione e lingvistica generale*» (1902), першої складової частини його філософської системи - «Філософії Духу».

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є виявлення теоретичних джерел і персоналій, що суттєво вплинули на формування світоглядних переконань і філософсько-естетичної позиції Б. Кроче.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З біографії Бенедетто Кроче відомо, що смерть батьків через землетрус 1883 р. стала причиною

¹ Деякі питання впливу на італійського мислителя вже розглядалися нами у публікації «Концепти "естетики як науки" О.Г. Баумгартена та "естетики як мистецтва expression" Б. Кроче: порівняльний аналіз» // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2010. - №1-2. – С. 38-43.

його переїзду з Неаполя до Риму. Там до досягнення повноліття він проживав під опікою свого дядька Сільвіо Спавенти, досить відомого на той час італійського ідеаліста та лівого гегельянця. Хоча, як засвідчує І. Овсянникова, Спавента не довго сповідував цю ідеологію і, після відходу від неї, залишився гербартианцем. Зрозуміло, що такі погляди наставник намагався так би мовити прищепити своєму племіннику. До того ж Кроче на той час відвідував у Римському університеті лекції Антоніо Лабріоли, який до початку 90-х рр. дотримувався позицій лівого гегельянства та гербартианства, але перейшов згодом на позиції марксизму. Лекції та спілкування з останнім стали поштовхом для зацікавлення Кроче філософією Гербарта. Вона стала джерелом його ідеї «почуття відмінності» або «розрізнення понять» – системоутворюючого принципу створеної ним філософії Духу.

У цей же період на Кроче справляє значний вплив найвідоміший на той час літературний критик Італії – Франческо де Санктис. Його ідеї, за І. Овсянниковою, визначили базові для формування світоглядних переконань мислителя принципи: мистецтво відповідає безпосередньому вираженню почуттів, воно є переоцінкою життя. Стосовно світогляду Ф. де Санктиса, то він зазнав, з свого боку, сильного впливу Дж. Віко [3, с. 947]. Крім наведених вище санктисових ідей, можемо вказати ще кілька, які зазнали, на нашу думку, трансформації у концепції мистецтва Кроче:

- ✓ «...ідея існує з експресією, надаючи їй сили і глибини [3, с. 948]»;
- ✓ «...ідея в поезії має бути втіленою, має жити разом зі своїм тілом [5, с. 950]»;
- ✓ за Санктисом, «естетичне вираження» самостійне, воно є особливою формою людського Духу, відмінне від логіки, практики і моралі та має самостійну функцію в людському суспільстві [3, с. 948];
- ✓ фантазія – це дар творчий, інтуїтивний, спонтанний, справжня муза, «deus in nobis» (слова Овідія, які у Санктиса є визначенням

поетичної фантазії – *O.C.*), яка володіє секретом життя, вмінням схватити його на льоту, навіть у найплинніших явищах, створити враження, дати тобі його відчути;

- ✓ фантазія водночас є синтезом, оскільки вона «спрямована на головне», одним штрихом створює враження, почуття живої людини та її образ;
- ✓ уява пластична: вона малює образ, вигляд: «...*Pulchra spes, Sed cerebrum non habet* [5, с. 950]»;
- ✓ «...плід уяви – це образ, але образ замкнений в собі, тьмянний; плід фантазії – прозорий «привид» з ледве наміченими контурами, який ми мисленнево домальовуємо самі [...] фантазія дещо цілком органічна, вона дається лише небагатьом, що іменуються поетами [5, с. 951]» (вказемо, що у італійського мислителя фантазія є однією з основ інтуїтивного пізнання та відіграє провідну роль у творчості художників (митців).

У 1886 р. Кроче переїжджає до Неаполя. В неаполітанській Академії Понтаніана у 1893 р. він ознайомив публіку з виступом «Історія, зведена під загальне поняття мистецтва» (чи, як варіант перекладу, «Історія, віднесена до концепції мистецтва»). У ньому, крім впливу Лабріоли, на думку італійського дослідника Е. Гарена, фіксується розвиток деяких ідей Г. Зіммеля, В. Дільтея, Г. Ріккерта [15]. У той же час, за словами І. Овсянникової, філософія історії Гегеля залишається для італійського мислителя «однією з найабсурдніших концепцій історії», а в подальших його публікаціях простежується сильна кантіанська тенденція. З огляду на вище наведене твердження, незрозумілою залишається, проте, підстава віднесення Кроче до неогегельянців, що має місце у вітчизняній філософській традиції. (Адже, традиційно вважається, що у філософській доктрині мислителя філософії історії належить центральне місце).

Незважаючи на те, що окремі дослідники (Л. Капустіна, В. Соловйов), вказують на «мізерність естетичної стихії» І. Канта. Звернемо увагу й на

напрацювання деяких інших науковців, якими він розглядається як «родоначальник німецької класичної естетики», чийого впливу зазнали Шіллер, Фіхте, Шеллінг, Ф. Шлегель, Гегель, Шопенгауер [6, с. 20]. Відтак спробуємо дослідити вплив кантіанських ідей на філософсько-естетичні позиції Кроче, зокрема на його концепт «естетики як мистецтва експресії».

Оскільки у італійського мислителя ключовим поняттям філософії, виступає «абсолютний Дух» – людська свідомість, діяльність, то з'ясуємо, як трактує це поняття І. Кант. «Дух» в естетичному значенні, за німецьким філософом, є оживляючим началом душі, це так би мовити «...матеріал, яким він для цього користується, – це те, що доцільно приводить душевні сили в рух, тобто в таку гру, яка сама підтримує себе і навіть збільшує для цього сили [7, с. 330]». Сам же оживляючий принцип, за Кантом, є не чим іншим, як здатністю зображувати естетичні ідеї. Такі кантіанські міркування Кроче, на нашу думку, згодом застосує до пояснення природи інтуїції: вона збільшує душевні сили людини при пізнання предметів дійсності.

Цікавим для італійського мислителя, на наш погляд, є й кантівське розуміння природи і специфіки «естетичної ідеї» як подання уяви, яка дає привід багато думати. До того ж, за Кантом, ніяка конкретна/визначена думка (у філософа прирівнюється до поняття) не може бути адекватною естетичній ідеї і, відповідно, ніяка мова не в силі повністю її (ідею/подання уяви) осягнути і зробити зрозумілою. Звідси, на погляд Канта, випливає, що естетична ідея протилежна ідеї розуму, яка, навпаки, є поняттям. Останньому ніяке споглядання (подання уяви) не може бути адекватним. До того ж, уява для німецького філософа виступає «...продуктивною здатністю пізнання [7, с. 330]». Саме поняття про «естетичну ідею» дає можливість Канту завершити своє вчення про генія (або ж суб'єкта художньої творчості). Відтак, розглянемо суть згаданої теорії та її відображення у концепції мистецтва Кроче.

Тлумачення «геній» у німецького філософа зводиться до такого:

✓ «...геній – талант до мистецтва [7, с. 334]»;

- ✓ як талант до мистецтва геній передбачає певне визначене поняття про твір як мету;
- ✓ геній, на думку Канта, проявляється у викладі чи вираженні естетичних ідей, які містять у собі багатий матеріал для вказаної мети. Отже, представляє уяву вільною від всякого підкорення правилам і тим не менше є доцільним для зображення даного поняття;
- ✓ невимушена, ненавмисна суб'єктивна доцільність у вільній відповідності уяви із закономірністю розуму передбачає таке співвідношення і таке налаштування цих здібностей, яке не може викликати наслідування правилам науки чи механічного наслідування / копіювання. Їх, на думку Канта, може породити лише природа суб'єкта розташування.

Крім того, геній – це «...поєднання таких здібностей душі як уява і розум [7, с. 333]». Вдалому «співвідношенню здібностей» не може навчити ніяка наука і педантичність, наполегливість. Суть здібності, за Кантом, полягає у здатності знаходити для даного поняття естетичні ідеї та підбиранні для них вираження, за допомогою яких названа суб'єктивна налаштованість душі, як щось супутне поняттю, може бути повідомлена іншим. Такий талант у німецького мислителя «...і є, власне тим, що називають Духом [7, с. 334]». З таких міркувань випливає, що кантівський геній бачить єдність і тотожність протилежностей там, де розум вбачає їх окремішність та несумісність. Зрозуміло, що засобом такого бачення генія є інтуїція, безпосереднє бачення або споглядання (*anschauung*), властиве митцю або філософу. Звідси, геній – «обранець Духу», а його інтуїція – виявлення вищої доступної людині пізнавальної сили. (Показово, що й у Кроче існує поняття художньої інтуїції, що властива, однак, всім людям. А особливість генія зводиться до кількісної, а не якісної характеристики інтуїції).

Привабливими, на нашу думку, для Б. Кроче є міркування І. Канта про інтуїтивний спосіб представлення понять. Він поділяється, за німецьким

філософом, на два види: схематичний та символічний способи пізнання дійсності. Особливість першого у тому, що всі споглядання, які підводяться під апіорне поняття, виступають схемами (тобто, вони містять прямі зображення поняття і реалізують цю свою властивість шляхом демонстрації). Суть символічного, відповідно, у тому, що всі споглядання, які підводяться під апіорне поняття, є непрямыми зображеннями поняття. Ця особливість реалізується за посередництва аналогії, яка, на думку Канта, користується і емпіричними спогляданнями. У ній здатність судження виконує дві справи: по-перше, застосовує поняття до предмета чуттєвого споглядання; по-друге, застосовує правило рефлексії про це споглядання до зовсім іншого предмета, для якого перший є лише символом. Звідси, мова, за німецьким філософом, має багато непрямих зображень за аналогією. Причина цього вбачається Кантом у тому, що вираження містить в собі не справжню схему для поняття, а лише символ для рефлексії. Зважаючи на це, мислитель й застерігає: інтуїтивне в пізнанні має протиставлятися дискурсивному, а не символічному.

Своє вчення про генія Кант завершує ідеєю «художнього таланту». Особливість останнього полягає у тому, що він є:

- ✓ талантом до мистецтва;
- ✓ він неодмінно передбачає уявлення – хоч і невизначене – про матеріал, споглядання, необхідні для зображення поняття. (Тобто художній талант передбачає відношення уяви до розуму);
- ✓ виявляється у викладенні та вираженні естетичних ідей;
- ✓ передбачає мимовільно суб'єктивну доцільність, яка проявляється у вільній відповідності уяви закономірності розуму.

Зазначимо, що краще зрозуміти роль філософії І. Канта та Г. Гегеля у творчості Б. Кроче дає його робота «Логіка філософії» (1919). Розглянемо окремі положення з названої праці. Так, на її сторінках мислитель пояснює назву своєї філософської системи. Розпочинає він з пояснення філософської позиції Гегеля, який розглядав Дух як дещо унітарне. Він (Дух) у німецького

мислителя прагне до власної мети, переходячи від природи і зовнішнього світу до трансценденції, і сам перехід стає наперед заданим. «Тричастинний поділ філософії на раціональну, реальну та метафізику (філософія Духу, філософія природи та логіка-метафізика), який ми находимо у Гегеля, Вольфа, ще раніше у стоїків анульовано. Залишається лише всепоглинаюча філософія Духу, абсолютний спіритуалізм [9, с. 9]», – стверджує Б. Кроче. Отже, італійський філософ пояснював: форми Духу (логічні категорії) утворюють собою ніби застигле коло вічних цінностей. При цьому кожна категорія, за Кроче, передбачала необхідним чином інші, але жодна з них у нього не мала примату. Це пояснювалось тим, що первинним є лише «коло всезагального Духу». До того ж італійський мислитель зазначав, що в його концепції поезія залишається поезією, а не філософією як у Гегеля. Практика і мораль не змішувалися ні з філософією, ані з поезією. І, насамкінець, філософія залишалась сама собою: кожна з форм «живиться» своїми соками, а разом вони живлять ціле. За цих умов, моральність, у визначеному сенсі, можна назвати об'єднуючою силою Духу. Тобто, не філософія, а історичне пізнання, історію виділяє Кроче насамперед. Адже, саме остання, на його думку, є філософією в її конкретності. Або ж, якщо використати розроблене Кантом визначення судження, «єдине судження», «істинне судження», яке включає в себе філософію, за італійським мислителем, живе в історії і як історія. Тому, коли постало питання про найменування новоствореного «будинку» (філософської концепції), Кроче «...надав перевагу не двозначному поняттю «ідеалізм», а іншому «абсолютний історицизм». Останнє філософське поняття, як стверджує італієць, стали порівнювати з гегельянством чи «італійським неогегельянством». Проти цього він протестував «...просто по причині відсутності віри у шкільну філософію [9, с. 9]». Оскільки, на думку мислителя, немає чистого повернення, повторення чи реставрації, а є універсальна думка. Вона завжди оригінальна, її не можна звести до іншої, а тим більше вивести з іншої.

Кроче звернуто увагу на те, що положення про єдність історії та філософії зазвичай співвідносять з Гегелем. Але, на думку філософа, це помилково. Адже він говорить лише про єдність філософії та її історії [9, с. 22]. До того ж, як уточнює італієць, він має на увазі не справжню їх тотожність, а подвоєння філософського процесу. Останній спочатку осмислюється в ідеї, а потім здійснюється/реалізується в історичній реальності. І Гегель, і Кант, за Кроче, невпинно шукали поняття, розвиток і поглиблення якого дозволило б встановити справжню єдність філософії та історії. Для Канта, як нам відомо, таким поняттям став апріорний синтез поняття та інтуїції. Тобто, поєднання інтуїції з категорією в основі судження. За умов відсутності синтезу, у німецького мислителя, пустим ставало перше і сліпою – інша. (Це твердження знайде відображення у «*Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale*» (1902) Б. Кроче). Таким чином Кант здійснив перехід від математичних фікцій до історичної реальності, істинним інструментом якої виступає апріорний синтез. Звідси, за Кроче, витікав висновок про єдність філософії та історії, «про спіритуалізм як абсолютний історизм [9, с. 36]». Як бачимо, крочеанська філософська система в своїй основі має саме кантіанське коріння, а не гегельянське. Але це не означає, що італієць був байдужим до ідей Гегеля. Так, у названій праці мислитель говорить, що саме панлогізм підірвав довіру до гегелівської системи. Порвавши з нею, він «все ж бережно зберігав її великі істини, влітаючи, де було необхідно, нові методи і поняття в ті проблеми, яким він дав надумані чи фіктивні рішення [9, с. 7]». За Кроче, так відбувалося не лише в естетиці, філософії мови, філософії моралі, економіці і праві, а й у логіці зв'язку природничих наук, історіографії та філософії. Там, як стверджує італійський мислитель, вирішення багатьох проблем відрізнялось від гегелівського.

Висновок дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Філософська система Б. Кроче є унікальним, дещо неоднозначним поєднанням базових естетичних ідей провідних філософів німецького Просвітництва – І. Канта та Г. Гегеля. Звідси, безпідставною

видається оцінка італійського мислителя як неогегельянця. Хоча, безперечно, деякі позиції, як переконалися, обох філософських систем – гегелівської та крочеанської – співпадають, а саме: йдеться про ідею Духу як субстанції світу. (Але розуміння ними генезису Духу та структури його організації різняться. Так, у Кроче жоден із рівнів/частин Духу не має пріоритету у розвитку людини, як у Гегеля, оскільки первинним є «коло самого всезагального Духу»).

Важливим, наразі, для філософської доктрини італійського мислителя є кантівський апріорний синтез поняття та інтуїції. З цього випливає єдність у Кроче філософії та історії, названу ним спіритуалізмом як абсолютного історизму. (Саме так визначив свою філософську систему Кроче). Важливим елементом останнього виступає вчення про інтуїцію.

Таким чином, творчість італійського мислителя є прикладом складної діалектики взаємодій між тогочасною філософською традицією та модерновими розвідками, так би мовити динамічного балансування в царині теоретичної, філософської думки та художнього дискурсу. Як перспективу подальших досліджень, вкажемо на необхідність аналізу впливу на світоглядні та філософські позиції Кроче інших філософів новітнього періоду, зокрема А. Шопенгауера та В. Дільтея.

Список використаних джерел та літератури

1. Асмус В. Проблема целесообразности в учении Канта об органической природе и в эстетике // Кант, Иммануил Сочинения в 6 томах [под. общ. ред. В. Ф. Асмуса, А. В. Гулыги, Т. И. Ойзермана]. – М.: Мысль, 1966 (Филос. наследие. Акад. наук СССР. Ин-т философии). – Т.5. – С. 5-64.
2. Бычков В.В., Бычков О.В. Эстетика // новая философская энциклопедия. Т. 4. – М., 2001. – С. 456-466. // Режим доступа: <http://www.philosophy.ru/library/bychkov/aesthetica.htm>

3. Де Санктис // История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли в 5 томах. – Т.3. – Эстетические учения Западной Европы и США (1789-1871). – М. : Искусство, 1967. – С. 947-948.
4. Де Санктис. История итальянской литературы [Фантазия и воображение] / Де Санктис, История итальянской литературы, т.1, М., 1963., с. 80-81; [пер. Ю. Добровольской] // История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли в 5 томах. – Т.3. – Эстетические учения Западной Европы и США (1789-1871). – М. : Искусство, 1967. – С. 950-951.
5. Де Санктис. Цюрихские лекции [Мысль и поэтическое выражение] / *Pagini sparsi di Francesco De Sanctis*, Bari, 1934, p. 14-15; см. также: *Opere di Francesco De Sanctis*, v. V, a cura di S. Romagnoli, Torino, 1955, p. 602-603; [пер. И. Голенищева-Кутузова] // История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли в 5 томах. – Т.3. – Эстетические учения Западной Европы и США (1789-1871). – М. : Искусство, 1967. – С. 949-950.
6. Кант // История эстетической мысли в 6 томах. – Т.3. – Европа и Америка. Конец XVIII - первая половина XIX века / Ин-т философии АН СССР; Редкол.: Овсянников М.Ф. (пред.) и др. – М.: Искусство, 1986. – С. 20-34.
7. Кант И. Критика эстетической способности суждения / Иммануил Кант; [пер. с нем.]. // Сочинения: В 6т. – М.: Мысль, 1964 – 1966. – Т.5. – С. 204-380.
8. Капустина Л. Б. Взаимодействие философии и искусства как предмет теоретического осмысления в западной культуре : Дис. ... д-ра филос. наук : 09.00.13. – СПб., 2005. – 315 с.
9. Кроче Б. Антология сочинений по философии: История. Экономика. Право / Бенедетто Кроче; [пер. С. Мальцевой]. – СПб., Пневма, 1999. – 480 с.

10. Кроче Б. Эстетика как наука о выражении и как общая лингвистика / Бенедетто Кроче. – М. : Издательство Сабашниковых, 1920. – Ч. 1. – 170 с.
11. Кроче Бенедетто // Краткий словарь по философии. Более 1000 статей / [авт.-сост. Н. Н. Рогалевич]. – Мн.: Харвест, 2007. – С. 326-328.
12. Кроче Бенедетто // Історія філософії. Словник / [за заг.ред. В. І. Ярошовця]. – К.: Знання України, 2005. – С. 778-779.
13. Кроче Бенедетто // Философский словарь / [авт.-сост. И. В. Андрущенко и др.]. – К.: А.С.К., 2006. – С.448-453. – (Новые словари).
14. Мальцева С.А. Философско-эстетическая концепция Бенедетто Кроче: Диалог прошлого с настоящим. - Спб., 1996 . – 158 с.
15. Овсянникова И.А. Философ и паладин истины Бенедетто Кроче // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 1997. – №2. – с.33-43. // Режим доступа: http://www.philos.msu.ru/vestnik/philos/art/1997/ovsyan_philos.htm
16. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. От романтизма до наших дней (4) // Джованни Реале и Дарио Антисери Западная философия от истоков до наших дней. От романтизма до наших дней; [В переводе с итальянского и под редакцией С. А. Мальцевой]. — Издательство «Пневма», С-Петербург, 2003. – С. 189-200.
17. Родичева Е. А. Эволюция взглядов Бенедетто Кроче на человеческую историю и историческое познание в процессе становления его социально-философской концепции : диссертация ... кандидата философских наук : 09.00.11. – Краснодар, 2006. – 175 с.

Свиницкая Е. И. Источники формирования философского мировоззрения Б. Кроче. Проанализировано влияние философских взглядов (систем) других мыслителей на формирование мировоззрения Б. Кроче как автора концепции эстетики как "scienza dell' espressione" и теории интуитивизма. Внимание сосредоточено на эстетических взглядах И. Канта и их трансформации в наследии итальянского мыслителя. Сделан

вывод, что творчество Б. Кроче является примером сложной диалектики взаимодействий между традицией и современностью.

Ключевые слова: *фантазия, эстетическое выражение, эстетическая идея, интуитивное познание, гений, Дух.*

Svintsitska H. I. The sources of formation in B. Croce's Philosophy doctrine.

The article is devoted to analyses of the influence of Kant's aesthetic views on the heritage of Croce and its transformation in his doctrine. The conclusion is that creativity is an example of the Italian thinker's complex dialectical interactions between tradition and modernity.

Key words: *imagination, aesthetic expression, aesthetic idea, intuitive knowledge, genius, Spirit.*

АВТОРСЬКА КАРТКА

Прізвище, ім'я, по батькові: Свінціцька Олена Іванівна

Місце навчання: аспірант кафедри філософії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Місце роботи і посада: викладач кафедри редагування та основ журналістики ННІ філології та журналістики ЖДУ імені Івана Франка.

Службова адреса: 1008, м.Житомир, вул. В.Бердичівська, 40

Домашня адреса: 1009, м.Житомир, м-н Польовий, 12, кв.13.

Контактний телефон: (096) 778-97-31

E-mail: lenchuk-neo@ukr.net

Назва статті: “Джерела формування філософського світогляду Б. Кроче”